

Årsrapport 2020

Tillsyn av verksamheters avfallshantering och återvinningsstationer

Årsrapport 2020

Tillsyn av verksamheters avfallshantering och återvinningsstationer

Dnr: 2021-2899

Utgivare: Miljöförvaltningen

Kontaktperson: Lena Lausevic

Sammanfattning

Som tillsynsmyndighet har miljöförvaltningen bl.a. i uppdrag att kontrollera hur verksamheter inom staden hanterar sitt avfall. Förvaltningen har dock under 2020 behövt göra uppehåll med den planerade tillsynen på livsmedelsverksamheter med anledning av pandemin och stadens paket för att stödja det lokala näringslivet. De enstaka inspektioner som hann genomföras innan beslutet om uppehåll togs resulterade alla i någon form av anmärkning. Resultatet av inspektionerna samt det ökade antalet klagomålsärenden som förvaltningen mottagit under året tyder på ett behov av ökad tillsyn inom området. Det finns betydande möjligheter till förbättring med avseende på hur verksamheter inom staden hanterar sitt avfall.

Under tiden den planerade tillsynen haft uppehåll har förvaltningen arbetat med att förbereda och utveckla tillsynsprocesser inför införandet av matavfallsobligatoriet som trädde i kraft den 1 januari 2021. Förvaltningen ansvarar dels för att pröva dispenser från utsorteringskravet, dels för kontrollen av efterlevnaden. I det förberedande arbetet har förvaltningen även samverkat med kommunens renhållare Stockholm Vatten och Avfall AB.

Miljöförvaltningen bedriver även tillsyn över insamling av förpackningsavfall som sker via återvinningsstationer utplacerade inom staden. Det är Förpacknings- och tidningsinsamlingen (FTI) som ansvarar för skötseln av återvinningsstationerna. Den tillsynen har inte påverkats av pandemin och under 2020 har två tillsynsveckor genomförts med fokus på nedskräpning och dumpning av avfall på ett urval av återvinningsstationer i staden. Under tillsynsinsatserna har förvaltningens inspektörer bland annat granskat hur väl renhållningen vid stationerna sköts och om dumpat avfall omhändertas inom skälig tid. Resultatet av tillsynen tyder på att det finns vissa brister och förvaltningen ser ett fortsatt behov att bedriva denna tillsyn, inte minst kopplat till ambitionerna om att minska nedskräpning i staden.

Innehåll

Sammanfattning	3
Bakgrund	5
Tillsyn av verksamheters avfallshantering	6
Uppehåll i tillsynen.....	6
Förberedelser inför matavfallsobligatoriet	6
Tillsyn av återvinningsstationer	7
Producentansvar och återvinningsstationer	7
Om tillsynen	8
Resultat.....	8
Klagomål på återvinningsstationer	9
Klagomålshantering och övrig tillsyn	10

Bakgrund

Enligt miljöbalken utgör avfall varje ämne eller föremål som innehavaren gör sig av med, avser att göra sig av med eller är skyldig att göra sig av med. I miljöbalken föreskrivs även att alla som bedriver en verksamhet ska hushålla med råvaror och energi, att avfall ska hanteras på ett miljö- och hälsomässigt godtagbart sätt, samt att möjligheterna till återvinning ska utnyttjas.

Miljöförvaltningen har som tillsynsmyndighet i uppdrag att kontrollera om verksamheter inom staden såsom exempelvis restauranger, butiker och hotell följer miljölagstiftningen.

Miljöförvaltningen har även i uppdrag att bidra till minskning av nedskräpning inom staden och på så sätt bidra till ett mer hållbart samhälle.

Förvaltningen har sedan många år tillbaka bedrivit tillsynsinsatser för att förbättra avfallssorteringen hos livsmedelsverksamheter inom staden. Målet med tillsynen är att verksamhetsutövarna ska följa avfallshierarkin genom att ha en god egenkontroll, hushålla med råvaror, återvinna avfall och följa lagstiftningen. Tillsyn sker planerat via information och kontroll av efterlevnaden av avfallslagstiftningen. Utöver den planerade tillsynen inleds tillsynsärenden när klagomål om en viss verksamhet inkommer till miljöförvaltningen. Syftet med tillsynen är att åstadkomma en mer miljöriktig avfallshantering i verksamheterna. Resultatet av tillsynen sammanfattas årligen i en årsrapport till miljö- och hälsoskyddsnämnden.

Utöver granskning av verksameters avfallshantering bedriver miljöförvaltningen även tillsyn över hur Förpacknings- och tidningsinsamlingen (FTI) underhåller systemet med återvinningsstationer i staden. Fokus i denna tillsyn är renhållning vid och tömning av återvinningsstationerna samt omhändertagande av dumpat avfall. Syftet med tillsynen är att motverka nedskräpning inom staden samt minska risk för skadedjur eller andra olägenheter för människor och miljön.

Tillsyn av verksamheters avfallshantering

Uppehåll i tillsynen

Den planerade tillsynen av verksamheters avfallshantering har inte bedrivits i ordinarie utsträckning under 2020 med anledning av den pågående pandemin. Beslutet att tillfälligt göra uppehåll i tillsynen har tagits inom ramen för stadens lättnader för det lokala näringslivet, varav avfallstillsynen var ett av flera områden som miljöförvaltningen pausade tillsyn inom. Därför genomfördes endast 8 inspektioner av de planerade 150 inspektionerna under år 2020.

Inspektionerna som utfördes skedde oanmält, i syfte att granska den faktiska hanteringen på plats. Under besöken gjordes en genomgång av verksamhetens avtal för kommunalt avfall och rutinerna för hantering av fett från fettavskiljare och spillfett. Miljöförvaltningen kontrollerade även om verksamheten sorterar ut matavfall, förpackningar samt farligt avfall. Vid inspektion noterades även om förpackningar lämnades till de insamlingssystem som producenterna tillhandahåller samt om avfallet lämnades till en godkänd entreprenör för borttransport. Inspektörerna gjorde samtidigt en bedömning av avfallsutrymmets skick och ifall risk för luktproblematik eller skadedjur förekom.

Vid samtliga inspektioner noterades brister som krävde någon form av uppföljning. Vanligaste anmärkningen var att restaurangverksamheterna inte sorterar ut sitt förpackningsavfall tillräckligt. Antal genomförda inspektioner är för litet för att dra några statistiska slutsatser av urvalet. Men resultatet tyder på att det finns ett stort behov av fortsatt tillsynsarbete i syfte att uppnå god avfallshantering inom staden.

Förberedelser inför matavfallsobligatoriet

Även om den planerade tillsynen har pausats under 2020 har miljöförvaltningen lagt ett stort fokus på förberedelser inför det matavfallsobligatorium som trädde i kraft 1 januari 2021. Enligt Stockholm stads avfallsförordning ska nu alla verksamheter som serverar fler än 25 portioner mat om dagen (såsom exempelvis restauranger, caféer och skolor/förskolor) ha separat insamling av

matavfall. Under 2020 har miljöförvaltningen därför haft nära samverkan med stadens renhållare Stockholm Vatten och Avfall.

Samverkan har varit en viktig del vid framtagandet av koordinerade processer och principer som båda organisationerna behöver förhålla sig till med anledning av de nya reglerna. Bland annat har miljöförvaltningen utvecklat processen för att hantera alla dispensansökningar som väntas komma in under 2021 och förberett den interna organisationen för att klara av en ökad inströmning av ärenden. Förvaltningen har även tagit fram nya handläggningsrutiner och processer för tillsynsarbetet riktat mot de verksamheter som inte skaffat separat insamling av matavfall efter att obligatoriet trätt i kraft. En utmaning i tillsynsarbetet kommer vara att även fastighetsägare behöver inkluderas av tillsynen eftersom dessa enligt föreskrifterna har ett ansvar att säkerställa att insamling av kommunalt avfall är möjligt i den egna fastigheten. Detta innebär förändringar i förvaltningens arbetsätt när det gäller verksamheters avfallshantering, eftersom tillsynen tidigare främst riktats mot verksamheterna. Tillsynen är viktig för att säkerställa att matavfallsobligatoriet följs och väntas bidra till att målet om insamling av matavfall kan nås.

Tillsyn av återvinningsstationer

Producentansvar och återvinningsstationer

Enligt förordningen om producentansvar för förpackningar och förordningen om producentansvar för returpapper ska ett insamlingssystem anses som lämpligt om systemet erbjuder borttransport av förpackningsavfall vid bostadsfastigheter eller i nära anslutning till dessa. Systemet ska även underlätta för den som innehar förpackningsavfall att lämna ifrån sig det, kostnadsfritt. Förpacknings- och tidningsinsamlingen (FTI) som ägs av de fem materialbolagen Svensk plaståtervinning, Metallkretsen, Returkartong, Svensk glasåtervinning och Pressretur ansvarar för insamling av förpackningsavfall i Sverige.

En betydande del av insamlingen sker via ÅVS-systemet, i form av de gröna återvinningsstationerna som oftast är placerade i offentliga miljöer. Återvinningsstationer är endast avsedda för papper/wellpapp-, plast-, metall- och glasförpackningar samt

tidningar som kommer från hushållen och inte från motsvarande avfall från verksamheter. Vid vissa stationer förekommer även insamling av batterier, via ett avtal med El-Kretsen. Under 2020 fanns totalt 246 återvinningsstationer inom Stockholm stads kommungränser.

Om tillsynen

Miljöförvaltningen bedriver tillsyn över hur FTI:s städ- och tömningsrutiner fungerar inom staden. Framförallt bedöms renhållningen av och omkring återvinningsstationerna vara viktig. Bristfällig renhållning kan leda till ökad nedskräpning inom staden och även en ökad skadedjursproblematik. Allvarligt skräpiga stationer kan också uppfattas som otillgängliga av medborgarna, med konsekvens att viljan att återvinna minskar över tid.

Under 2020 har två tillsynsveckor genomförts, under våren respektive hösten, med fokus på nedskräpning kring stationer och dumpning av avfall. Under tillsynsinsatserna har förvaltningens inspektörer granskat hur väl renhållningen sköts, om dumpning avfall omhändertas inom skälig tid, om behållare töms tillräckligt regelbundet samt om skyltar med information för felanmälan finns uppsatta. Inspektionerna utförs genom att utvalda återvinningsstationer besöks under tre dagar i följd. Stationen får en anmärkning, det vill säga att städ- och tömningsrutinerna har brutit, om:

- Nedskräpning inte städas inom tre dagar
- Dumpat material inte tas om hand inom tre dagar
- Överfulla behållare inte töms inom tre dagar
- Informationsskylt om hur privatpersoner kan göra en felanmälan till FTI saknas eller är oläsbar

Förekomst av mycket små mängder krossat glas eller skräp (såsom fimpar eller småbitar) som tyvärr är vanligt förekommande i stadsmiljön noteras inte som anmärkningar.

Resultat

Vid vårens tillsynsinsats fick 53 % av återvinningsstationerna någon form av anmärkning. Motsvarande siffra för höstens tillsyn var 28%. Sammantaget noterades således avvikelser vid 40 % av de stationer som inspekterades under 2020. De allra flesta

anmärkningarna berodde på bristande städning, till följd av att dumpat avfall eller nedskräpning inte omhändertogs inom tre dygn. I många fall hade stationen städats delvis och anmärkningen berodde på att en del material lämnats kvar av renhållaren. Exempelvis förekom det fall där skräpmaterialet inte varit åtkomligt för städpersonalen eller att föremålen varit för stora för bortforsling med ordinarie bil.

Tillsynsinsatsen ger främst en ögonblicksbild av skötseln av återvinningsstationerna. Resultaten har därför varierat kraftigt mellan olika år och det är svårt att göra en representativ jämförelse mellan olika år. Samtidigt tyder resultaten av tillsynsinsatsen under 2020 på en ökning av anmärkningar från tidigare år. Påverkan av omständigheterna kring covid-19 antas till viss del kunna ligga bakom ökningen, då ändrande köpvanor och mer hemmaarbete bidragit till ökade mängder förpackningsavfall som lämnas på återvinningsstationerna. Detta kan ha medfört en ökad belastning sett till tömnings- och städrutinerna.

De noterade anmärkningarna har kommunicerats med FTI som redovisat svar rörande utförda och planerade åtgärder. För att komma till en långsiktig lösning med nedskräpningsproblematiken krävs dock många fler åtgärder. Exempelvis behövs en ökad medvetenhet bland stadens invånare och verksamheter kring vad för typ av avfall som får lämnas in på återvinningsstationer. En betydande del av nedskräpningen som noteras under tillsynen orsakas av sådant avfall som inte hör hemma på en återvinningsstation. Exempelvis kan grovavfall från boende eller verksamhetsavfall såsom stora restaurangförpackningar och byggavfall dumpas vid insamlingskärlen. Det behövs därför fler åtgärder som syftar till att främja en god avfallshantering inom staden som helhet för att minska nedskräpningen kring återvinningsstationerna.

Klagomål på återvinningsstationer

Utöver den egeninitierade tillsynen har förvaltningen under året dessutom mottagit och hanterat cirka 100 klagomål med avseende på återvinningsstationerna från medborgare. Merparten av klagomålen berör återkommande problem av nedskräpning, dumpning samt överfulla behållare. Klagomålen kommuniceras med FTI som redovisar drifrutiner och vid behov justerar städscheman och tömningsfrekvenser. Antal klagomål från

allmänheten som kommit in till miljöförvaltningen under 2020 skiljer sig inte nämnvärt från föregående år.

Klagomålshantering och övrig tillsyn

Utöver övrig avfallstillsyn har förvaltningen under 2020 även hanterat cirka 90 klagomålsärenden med avseende på avfall generellt. Klagomålen, som till huvuddel anmäls av stadens invånare, handlar oftast om nedskräpning samt problem med lukt och skadedjur som uppstår till följd av bristfällig avfallshantering från verksamheter eller fastighetsägare. Det är en kraftig ökning mot föregående år då det under 2018 och 2019 hanterades ett 20-tal respektive ett 60-tal klagomål. Ökningen bedöms till störst del bero på förbättrade rutiner för handläggning av klagomål. Under 2019 och 2020 har särskilt fokus lagts på att effektivisera handläggningen av klagomålsärenden rörande avfall. Fler tillsynsärenden initierade genom klagomål har därför kunnat startas och hanteras jämfört med tidigare. Härutöver tillkommer att fler klagomål faktiskt kommer in till förvaltningen. Personer som inkommer med klagomål på bristande avfallshantering är som huvudregel inte part i ärendet eftersom bristen oftast inte är kopplad till den klagandes bostad. Klagomål på bristfällig avfallshantering i den officiella miljön faller istället inom ramen för tillsynsmyndighetens riktade tillsyn gentemot den som gett upphov till bristen och den klagande lämnas utanför processen. Det finns således inte en skyldighet gentemot den anmälare att starta ett ärende.

Miljöförvaltningen har även handlagt fem ansökningar om dispens från renhållningsordningen under år 2020. Inom ramen för dessa ärenden beviljade förvaltningen eget omhändertagande av pappershanddukar från toalettutrymmen (en fraktion som i övrigt klassas som kommunalt avfall) där materialet lämnas vidare till återvinning. Miljöförvaltningen hanterade även 22 kompostanmälningar, för omhändertagande av matavfall på egen fastighet, varav en ansökan avser från kompostering i flerbostadshus och resterande ansökningar avser kompostering i 1-2 familjehus.

Fortsatt arbete

Miljöförvaltningen har under år 2020 granskat avfallshanteringen på endast 8 restauranger och caféer inom staden på grund av pandemin och stadens lättnadspaket för det lokala näringslivet. Därför är det svårt att dra några slutsatser. Däremot kan slutsatser dras från 2019 års tillsyn där majoriteten av verksamheterna fick någon slags anmärkning på sin avfallshantering. Framförallt är hanteringen av förpackningsavfall bristfällig. Flertalet av verksamheter saknar separat utsortering av en eller flera fraktioner när det kommer till pappers/wellpapp-, plast, metall- och glasförpackningar. I många fall sker ingen utsortering alls eller så sker utsortering av vissa fraktioner såsom wellpapp men inte av andra fraktioner. Många av verksamheterna förmedlar att de saknar möjlighet att införa utsortering av förpackningar med hänvisning till platsbrist eller att det uppstår relativt små mängder av någon fraktion. Det förekommer också att ansvaret för verksameters avfallshantering ligger på fastighetsägaren. Exempelvis kan fastigheten ha ett gemensamt avfallsutrymme som delas mellan flera olika verksamheter. I dessa fall får verksamheten ansluta sig till fastighetens avfallslösning och därmed kan rådigheten över avfallshantering och vilka fraktioner som sorteras ut bli begränsad.

Miljöförvaltningens bedömning är att det finns en stor potential för verksamheter att förbättra sin utsortering av förpackningar. Enligt avfallsförordningen (2011:927) ska hushåll och andra brukare sortera ut förpackningar från hushållsavfall och lämna dem för borttransport i de insamlingssystem som producenterna eller kommunen tillhandahåller. När krav ställs på verksamheter att införa utsortering av förpackningar kan dock en rimlighetsavvägning behöva göras. Mindre mängder förpackningsavfall kan verksamheter lämna till någon av de återvinningscentraler som tar emot avfall från verksamheter. Det finns i dagsläget få fasta insamlingsplatser för förpackningsavfall som verksamheter får använda. De hänvisas istället till entreprenörer som mot avgift hämtar förpackningar vid verksamheterna och transporterar dem till producenternas återvinningsanläggningar. Detta är för många verksamheter inte en optimal lösning. Många verksamheter upplever att de ger upphov till relativt små mängder av vissa avfallsfraktioner och upplever det inte motiverat att ha hämtning. Platsbrist medför i vissa fall svårigheter att förvara avfallet i väntan på hämtning av entreprenör. Det kan även ur en ekonomisk aspekt uppfattas som omotiverat av verksamhetsutövarna att betala för hämtningen.

En lösning kan vara att antalet fasta insamlingsplatser som verksamheter får använda ökar i staden. På så sätt har verksamheterna möjlighet att själva lämna sitt förpackningsavfall när behov uppstår.

Miljöförvaltningen ser positivt på införandet av matavfallsobligatoriet som träder i kraft år 2021 och dess betydelse för en ökad insamling i staden. Vid inspektion av vissa verksamheter som redan har avtal för separat matavfall noterades att kärlen i praktiken inte verkade användas i så stor utsträckning. Här bedömer förvaltningen att medvetandet om vad matavfall omfattar behöver öka och det behöver förtydligas hur verksamheter kan arbeta med att samla upp det.

Sammanfattningsvis ser miljöförvaltningen ett fortsatt behov av att bedriva tillsyn inom området. En bra avfallshantering är också något som många av stadens invånare uppfattar som viktigt. Många av klagomålen som inkommer till miljöförvaltningen avseende avfall handlar nämligen om bristande rutiner hos restaurang- och caféverksamheter. Där ser förvaltningen att kunskapen hos verksamhetsutövarna kan förbättras. Ofta upplevs sortering av avfall som både onödigt, kostsamt och tidskrävande för verksamhetsutövarna. Det finns ett behov av ökad information till verksamhetsutövarna när det gäller miljönyttan med kretsloppstänkande för att motivera fler att bedriva en korrekt avfallshantering framöver.

Slut